

Nr 109.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändring i vissa delar av vattenlagen; given Stockholms
slott den 29 februari 1932.*

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill
Kungl. Maj:t, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga här-
vid fogat förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen.

Under Hans Maj:ts

Min allernädigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. Gärde.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av vattenlagen.

Häri genom förordnas, *dels* att 11 kap. 32, 59, 87, 99 och 101 §§ vattenlagen, av vilka lagrum 32, 87 och 101 §§ senast ändrats genom lag den 11 juni 1920 (nr 459) och 99 § erhållit sin nuvarande lydelse genom lag den 19 juni 1919 (nr 425), skola, vissa §§ i nedan intagna delar, hava följande ändrade lydelse, *dels ock* att 11 kap. 108 § samma lag skall upphöra att gälla:

11 KAP.

32 §.

Äro ansökningshandlingarna — — — utfärda kungörelse.
Kungörelsen skall innehålla
dels tillkännagivande:
att, intill — — — dylika ställen;
att, därest — — — eller ställen;
att även vid vattendomstolens sammanträde ingivna handlingar samt vattendomstolens protokoll och utslag skola därstädes i avskrift vara för parterna att tillgå; samt
att kallelser — — — är sagt;
dels ock — — — skola ingivas.
I mål, — — — är utfört.
Innefattar ansökan — — — i företaget.
Om kungörelsens — — — finnes stadgat.
Är fråga — — — stycket sägs.
Huruledes mål — — — andra stycket.

59 §.

Av de vid vattendomstolens sammanträde ingivna handlingar samt vattendomstolens protokoll och utslag skall av vattenrättsdomaren inom den för utbe-
kommande av expedition i vattenmål stadgade tid avskrift sändas till det eller de i kungörelse enligt 32 § angivna ställen.

87 §.

Sedan de — — — utfärda kungörelse.

Kungörelsen skall innehålla

dels tillkännagivande:

att, intill — — — eller personer;

att även vid vattendomstolens sammanträde ingivna handlingar samt vattendomstolens protokoll och utslag skola på nämnda sätt i avskrift vara för parterna att tillgå; samt

att kallelser — — — eller personer;

dels ock — — — 89 § avgivas.

Angå besvären — — — andra stycket.

I sammanhang — — — sammanträdet bestämmas.

99 §.

Talan mot vattendomstols slutliga utslag skall fullföljas efter vad, där ej målet är av brottmåls natur.

Har vattendomstol — — — vad fullföljas.

Vad i — — — i vattenmål.

101 §.

Part, som vädjat mot vattendomstols utslag, skall i vattenöverdomstolen sig inställa före klockan tolv å trettionde dagen eller, där anläggning, företag eller åtgärd, varom fråga är, angår fastighet inom Norrbottens eller Västerbottens läns lappmark, före klockan tolv å fyrtiofemte dagen från den dag, då utslaget gavs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932; dock att beträffande fullföljd av talan mot utslag eller beslut, som dessförinnan meddelats, äldre bestämmelser skola lända till efterrättelse.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1932.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, fråga om vissa ändringar av bestämmelserna i vattenlagen angående dels *fullföljd av talan från vatten-domstol i farleds- och flottledsmål*, dels *tillhandahållande av handlingar i vattenmål*.

Föredraganden anför:

Fullföljd av talan i farleds- och flottledsmål.
Gällande rätt.

»För handläggning av vattenmål finnas särskilda domstolar inrättade. Dessa tillskapades genom 1918 års vattenlag och utgöras för närvarande av fem vatten-domstolar, vilka döma i första instans, samt en för hela riket gemensam vattenöverdomstol — en på särskilt sätt sammansatt avdelning av Svea hovrätt — som dömer i andra instans. I tredje och sista instans finnes icke någon special-domstol, utan målen fullföljas till högsta domstolen. Alla vattenmål handläggas dock icke i denna ordning. Mål rörande inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmän farled eller allmän flottled intaga en särställning. Dessa mål skola väl — med undantag för de rena förvaltningsfrågor, vilka omförmälas i 10 kap. 19 § vattenlagen och som handläggas av Konungens befallningshavande — i första instans behandlas av vattendomstol, men mot dess utslag skall, i vad det rör annat än förd ansvarstalan eller ersättning, talan fullföljas hos Konungen och ankommer det på regeringsrätten att pröva den fullföljda talan. Stadganden härom finnas i 11 kap. 108 § vattenlagen samt 2 § 8:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt. Rör målet ansvarstalan eller ersättning, skall talan i denna del fullföljas hos vattenöverdomstolen samt därifrån till högsta domstolen. Ett farleds- eller flottledsmål kan sålunda komma att i skilda hänseenden i högre instans bliva föremål för prövning av olika domstolar.

Reglerna om fullföljd av talan i farleds- och flottledsmål hava sin grund i historiska förhållanden. Tidigare handlades alla frågor rörande inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmän farled eller allmän flottled ävensom angående sättet och villkoren för flottleds begagnande av Konungens befallningshavande, och de fullföljdes därifrån till Konungen för att handläggas i re-

geringsrätten. Ansvars- och ersättningsfrågor prövades emellertid icke i denna ordning utan avgjordes — ersättningsfrågorna med eller utan förutgången prövning genom skiljemän — av de allmänna domstolarna. De sakkunniga, som den 14 december 1916 avgåvo förslag till ny flottningsslagstiftning och därvid föreslogo flottledsmålen överskyddande till vattendomstolarna, anförde i sitt betänkande, att det måhända kunde ifrågasättas, huruvida icke följdriktigheten fordrade, att med den sålunda införda ändringen av dessa måls behandling i första instans fullföljden av alla frågor, som av vattendomstol behandlades, borde ske till den av de sakkunniga föreslagna överinstansen, högsta domstolen. De sakkunniga avstodo emellertid från att förorda en sådan överflyttning, dels på den grund att genom en dylik åtgärd en icke alldeles betydelselös arbetsbörda skulle tillskyndas högsta domstolen och dels emedan flottledsmålen ansågos vara i huvudsak av så övervägande administrativ beskaffenhet, att deras förläggande till en väsentligen judiciell domstol icke låte sig rätt försvara. I fråga om farledsmålen föreslogo de sakkunniga, som den 15 december 1919 framlade förslag till ny lagstiftning om allmän farled, torrläggning av mark och kloakanläggning, enahanda ordning för fullföljd av talan i dessa mål som för flottledsmålen. Till stöd härför åberopades de skäl, som de flottningssakkunniga anförde i avseende å sistnämnda mål och vilka i allt väsentligt ansågos äga giltighet jämväl beträffande farledsmålen. Genom 1919 och 1920 års lagar om ändring i 1918 års vattenlag stadfästes den nu gällande ordningen.

Emellertid kunna frågor om anordningar för allmän farled och allmän flottled bliva föremål för prövning även i andra mål än rena farleds- och flottledsmål, nämligen mål om annat byggande i vatten eller om vattenavledning. I 2 kap. 11 § vattenlagen stadgas nämligen, att i eller vid allmän farled ej må byggas, med mindre byggnaden göres på sådant sätt eller sådana särskilda anordningar vidtagas, att leden fortfarande kan utan olägenhet av någon betydelse användas för det därmed avsedda ändamålet. Detsamma gäller, om någon vill bygga i allmän flottled; och skall genom bestämmelser rörande vattentillgångens fördelning mellan vattenverk och flottning eller annorledes mellan stridiga intressen, såvitt möjligt, så jämkas, att ett vart kan behörigen tillgodoses utan förfång eller väsentligt omak för annat. Av mig nu åsyftade mål fullföljas från vattendomstol i alla delar — sålunda även i fråga om anordningar för allmän farled eller allmän flottled — till vattenöverdomstolen och därifrån till högsta domstolen. I vissa fall komma sålunda även andra frågor rörande allmän farled och allmän flottled än ansvars- och ersättningsfrågor att prövas av vattenöverdomstolen och högsta domstolen.

I de av mig nu berörda bestämmelserna om fullföljd av talan i farleds- och flottledsmål har statens organisationsnämnd i skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 oktober 1931 föreslagit ändring i syfte, att regeringsrättens befattning med ifrågavarande mål borttoges och målen i stället komme att i hela sin vidd fullföljas till vattenöverdomstolen och därifrån till högsta domstolen. Förslaget innebär dels upphävande av 11 kap. 108 § vattenlagen, dels därav betingade ändringar i 99 och 101 §§ samma kapitel. Till stöd för förslaget anför organisationsnämnden, att enligt dess uppfattning den anordning, som gällde i av-

*Statens
organisationsnämnd.*

seende å fullföljden från vattendomstol av farleds- och flottledsmål, innebure en processuell oformlighet, vilken kunde medföra verkliga olägenheter för de procederande parterna. Det måste också antagas, att den behandling av ett och samma mål på skilda håll, som bleve en följd av den nämnda fullföljdsordningen, medförde att åtskilligt dubbelarbete ägde rum. Slutligen syntes det organisationsnämnden angeläget, att regeringsrättens arbetsbörd i möjligaste mån nedbringades.

Vattenrättsdomarna och vattenöverdomstolen. Samtliga vattenrättsdomare ävensom vattenöverdomstolen hava i yttranden till organisationsnämnden tillstyrkt vidtagandet av den föreslagna förändringen. Vattenöverdomstolen anför i sitt utlåtande:

Vid en granskning av de skäl, som i fråga om fullföljden av flottledsmålen varit bestämmande för de flottningssakkunniga, funne vattenöverdomstolen i likhet med de sakkunniga det visserligen vara i princip önskvärdt, att administrativa frågor icke tillades domstol med övervägande judiciella uppgifter. Den erfarenhet, som under det senaste årtiondet vunnits inom vattenöverdomstolen, gäve emellertid vid handen, att en bestämd avgränsning av ett flottledsmåls administrativa och judiciella sidor icke alltid läte sig göra, enär en allsidig prövning av målet i de delar, i vilka fullföljd skulle ske till vattenöverdomstolen, ofta icke kunde äga rum, med mindre hänsyn toges även till administrativa synpunkter. I detta sammanhang borde framhållas, hurusom vid handläggning av mål rörande företag exempelvis enligt 2 eller 3 kapitlet vattenlagen vattenöverdomstolen hade att behandla och avgöra åtskilliga frågor av vattenbyggnadsteknisk och administrativrättslig natur, däribland även frågor, som fölle inom ramen för 6 kapitlet vattenlagen och vilka — därest de varit att bedöma isolerade i ett flottledsmål — skolat falla under regeringsrättens prövning. En överflyttning av flottledsmålen i hela deras vidd till vattenöverdomstolen skulle sålunda i realiteten allenast innebära en utvidgning av vattenöverdomstolens verksamhet inom ett område, där denna domstol redan vore väl förtrogen, även om flottledsmålen administrativt ofta inrymde frågor, vilka vore betydligt större och mera komplicerade än de flottledsfrågor, vattenöverdomstolen hittills som regel varit van att bedöma. Vad nu sagts om flottledsmålen funne vattenöverdomstolen jämväl äga tillämplighet å de till antalet avsevärt ringare farledsmålen. I fråga om sistnämnda mål ville vattenöverdomstolen därjämte erinra om att de rent administrativa synpunkterna vunne beaktande vid den prövning, som enligt 5 kapitlet 3 § vattenlagen ankomme på Kungl. Maj:t i statsrådet.

Beträffande den av de flottningssakkunniga uttalade farhågan för en ökning i högsta domstolens arbetsbörd, därest den administrativa sidan av flottledsmålen icke skulle prövas av regeringsrätten, borde endast påpekas, att de sakkunniga därvid utgått ifrån att någon mellaninstans mellan vattendomstol och högsta domstolen icke skulle finnas. En sådan mellaninstans tillskapades emellertid sedermera genom inrättandet av vattenöverdomstolen, och enligt vad femårsstatistiken 1926—1930 gäve vid handen ginge i medeltal allenast 30 procent av de utav vattenöverdomstolen avgjorda målen vidare till högsta domstolen. Då enligt vad i en av organisationsnämnden utarbetad promemoria uppgäves under samma tid tillhopa 41 farleds- och flottledsmål fullföljts till regeringsrätten, skulle man sålunda vid en ändring uti den av nämnden föreslagna riktningen hava att förvänta en ökning av antalet till högsta domstolen fullföljda mål med allenast omkring tre årligen.

Den nu gällande tudelningen i fråga om fullföljden av farleds- och flottledsmål funne vattenöverdomstolen vara behäftad med praktiska olägenheter i skilda hänseenden. Det hade sålunda visat sig, att svårighet förelegat såväl

för vattendomstolen att vid meddelandet av fullföljdshänvisning avgöra, i vilka delar ett mål skolat fullföljas till regeringsrätten och till vattenöverdomstolen, som för den rättssökande att därefter följa den meddelade hänvisningen. En oklarhet föreläge hos nu gällande bestämmelser, vilken lätt nog kunde föränsleda, att en rättssökande förlorade sin talan i mål av nu förevarande slag, i vilka som regel stora ekonomiska värden vore i fråga.

Den nuvarande prövningen av samma mål först i viss del i regeringsrätten och därefter i annan del hos vattenöverdomstolen måste vidare medföra, att målets avgörande i sin helhet fördröjdes till nackdel för den rättssökande. Skriftväxlingstiden i vattenöverdomstolen i ett farleds- eller flottledsmål, som fullföljdes hos båda de nämnda överinstanserna, slutade icke förrän i det närmaste fem månader förflutit efter det regeringsrättens slutliga utslag i målet meddelats, varefter vattenöverdomstolens dom icke kunde vara att förvänta förrän efter ytterligare några månader. Givet vore att det slutliga avgörandet kunnat komma till stånd betydligt tidigare, därest målet behövt inläsas av allenast en föredragande och sedan kunnat avgöras i sin helhet efter föredragning hos en och samma domstol. Vattenöverdomstolen kunde tillika omnämna, att då vid ett tillfälle ett till vattenöverdomstolen fullföljt byggnadsmål enligt 2 kapitlet vattenlagen befunnits hava nära samband med två i och för sig tämligen obetydliga, till regeringsrätten fullföljda flottledsmål, förstnämnda mål — ehuru i tur till föredragning — måst vila i avbidan på flottledsmålets avgörande. I det angivna fallet hade den lämpligaste anordningen varit, att samtliga mål företagits till avgörande av samma domstol i ett sammanhang.

Förverkligandet av nämndens förslag skulle enligt nämndens ovan omförmälda uppgift medföra en ökning av vattenöverdomstolens arbetsbörda med i medeltal åtta farleds- och flottledsmål årligen. I betraktande av dessa måls i regel omfattande beskaffenhet bleve denna ökning väl ej alldeles oväsentlig, men verkningarna därav torde i mån av behov kunna utjämnas genom överslytning av vissa andra arbetsuppgifter till hovrättens övriga divisioner.

De nuvarande bestämmelserna om fullföljd av talan i farleds- och flottledsmål medföra otvivelaktigt avsevärda olägenheter. Redan fullföljdshänvisningens avfattning torde ofta giva anledning till missförstånd. Såsom vattenöverdomstolen framhållit kan det nämligen vara svårt att avgöra, i vilka delar ett farleds- eller flottledsmål skall fullföljas till regeringsrätten och till vattenöverdomstolen. Även i annat avseende kan tvekan uppstå om rätta tillämpningen av gällande fullföljdsbestämmelser. I 6 kap. 18 § vattenlagen finnes stadgande att om någon, som byggt eller ämnar bygga i vatten, där allmän flottled finnes, anser, att särskild anläggning eller åtgärd till skydd mot skada eller intrång å byggnaden i följd av flottningen bör bekostas av de flottande, han äger att efter stämning å flottningsföreningen påkalla vattendomstolens bestämmelse om erforderliga skyddsanordningar. Dylik talan läres enligt 11 kap. 108 § vattenlagen skola fullföljas till regeringsrätten. Däremot skall, såsom jag redan anmärkt, fråga om vidtagande av särskilda anordningar till skydd för flottningen, då den uppkommer i samband med fråga om annat byggande i vatten, behandlas och fullföljas i sammanhang med byggnadsfrågan i övrigt. Nu kan emellertid inträffa att viss anordning, exempelvis en håll- eller stombom, kan vara påkallad såväl med hänsyn till flottningen som till vattenbyggnaden, och att tvist därför endast råder om huruvida vattenbyggaren eller flottningsföreningen skall bekosta anordningen. Det är uppenbart att denna fråga ej lämpligen

*Departements-
chefen.*

bör bli föremål för bedömning av såväl regeringsrätten som vattenöverdomstolen och högsta domstolen.

Även andra olägenheter följa av den nuvarande ordningen, enligt vilken talan i ett och samma mål skall i skilda delar fullföljas till olika överdomstolar. Parterna vållas härigenom ökade besvär och kostnader och målets slutliga avgörande fördröjes i ej oväsentlig mån. För de dömande myndigheterna medför anordningen tidsödande dubbelarbete, enär även för prövning av mål endast i viss del ofta erfordras genomgång av hela processmaterialet.

Jämförda med nu anmärkta omständigheter förefalla mig de synpunkter av övervägande principiell natur, vilka föranlett de nuvarande bestämmelserna, av underordnad betydelse. Anledning torde saknas att antaga, att icke vattenöverdomstolen och högsta domstolen skola i tillbörlig grad beakta de lämplighetssynpunkter, vilka böra tillmätas avgörande betydelse vid bedömandet av de frågor, som nu prövas av regeringsrätten.

Skäl synes mig därför föreligga att såsom organisationsnämnden föreslagit vidtaga den ändring i reglerna om fullföljd av talan i farleds- och flottledsmål, att dessa mål komma att i likhet med övriga vattenmål i hela sin vidd fullföljas till vattenöverdomstolen och därifrån till högsta domstolen. För genomförande härav torde icke erfordras andra lagändringar än de av organisationsnämnden föreslagna. Föreskrift torde emellertid böra meddelas därom, att beträffande fullföljd av talan mot utslag, som meddelats innan de nya bestämmelserna trätt i kraft, äldre stadganden skola lända till efterrättelse.

Tillhandahållande av handlingar i vattenmål.

Jag övergår härefter till frågan om ändrade bestämmelser rörande tillhandahållande av handlingar i vattenmål.

Nuvarande bestämmelser.

De mål, som äro föremål för behandling av vattendomstol, äro indelade i tre grupper, nämligen ansökningsmål, stämningssmål samt besvärs- och underställningsmål.

Stämningssmålen likna i huvudsak vanliga tvistemål vid de allmänna domstolarna. Här föreligger redan från början en rättegång mellan vissa bestämda parter och några särskilda bestämmelser om att handlingarna skola hållas tillgängliga för parterna finnas icke. Om dessa mål är nu icke fråga.

Annat är förhållandet med avseende å ansökningsmålen, vilka utgöra den viktigaste och oftast förekommande gruppen av vattenmål. I dem avser domstolsbehandlingen en prövning av en vattenbyggnads tillåtlighet med hänsyn till samtliga därav berörda intressen. I överensstämmelse härmed innebära dessa mål icke en rättstvist i egentlig mening, utan sökanden vänder sig mot alla, som kunna hava något att invända mot företaget, och domstolen skall efter allsidig prövning av saken bifalla eller avslå ansökningsmålet och i förra fallet meddela lämpliga föreskrifter rörande sättet för utförande av företaget. Sedan ansökan ingivits till vattenrättsdomaren, utfärdar denne kungörelse härom (11 kap. 32 § vattenlagen) samt bestämmer viss tid, inom vilken den, vars rätt kan vara beroende av ansökningsmålet eller därmed avsett företag, har att, om han vill bestrida ansökningsmålet eller göra invändning mot ifrågasatt företags omfattning

eller mot tillärnad vattenbyggnads konstruktion eller mot eljest föreslagen anordning, inkomma med skriftliga erinringar (11 kap. 38 §). Inkomma dylika erinringar, äger sökanden inom viss av vattendomstolen utsatt tid ingiva påminnelser (11 kap. 39 §). Härmed är skriftväxlingen i regel avslutad, men vattenrättsdomaren kan, om han anser nödigt, förordna om ytterligare skriftväxling mellan parterna innan målet företages till handläggning inför vattendomstolen, vilket vanligen sker vid syn på stället. Innan dess skall vattenrättsdomaren, om så erfordras, även föranstalta om utredning eller undersökning genom vattenrättsingenjörerna eller vattenrättsnämndemännen eller särskilt tillkallad sakkunnig person (11 kap. 45 §) samt införskaffa utlåtande från förvaltande myndighet (11 kap. 49 §). Även vid vattendomstolens sammanträde kunna skrifter och andra handlingar ingivas av parterna. Vid sammanträdet föres protokoll, som bland annat innehåller redogörelse för domstolens iakttagelser vid synen. Däremot skola vid sammanträdet ingivna handlingar icke intagas i protokollet utan där allenast anmärkas. Vattendomstolen kan, innan den meddelar utslag i saken, utsätta målet till ny handläggning inför domstolen och i samband därmed förordna om ny skriftväxling mellan parterna (11 kap. 57 §).

Då sådant mångfaldigande av alla nu berörda handlingar, att envar av de stundom talrika sakägarna i ett ansökningsmål därav erhåller ett exemplar, av kostnadsskäl är uteslutet, samt det på grund av vattendomstolarnas stora domsområden ofta inträffar att sakägare äro bosatta långt ifrån den plats, där vattendomstolens kansli är beläget, och därför ej kunna utan olägenhet å kansliet skaffa sig kunskap om innehållet i handlingarna, hava bestämmelser meddelats om att vissa handlingar i ansökningsmål skola i avskrift tillhandahållas parterna genom en s. k. aktförvarare. Sålunda skola de handlingar, som ingå i den domstolssammanträdet föregående skriftväxlingen mellan parterna, i regel översändas till aktförvararen. Detsamma gäller i fråga om dels kallelser och andra meddelanden till parterna, såvida de icke röra allenast sökanden eller ock särskilt tillställas den eller dem, till vilka de äro riktade, dels utlåtande i anledning av undersökning verkställd av sakkunnig person enligt 11 kap. 45 § vattenlagen, dels ock vattendomstolens utslag i målet. Däremot saknas föreskrifter om översändande till aktförvararen av vattendomstolens protokoll i övrigt ävensom de handlingar, som ingivas vid vattendomstolens sammanträde.

Den tredje gruppen av mål, besvär- och underställningsmålen, utgöres av mål angående flottled, vattenreglering, torrläggning av mark eller kloakanläggning, vilka redan varit föremål för prövning vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen. I dessa mål har aktförvarare utsetts redan under den förrättning, varöver besvär anförts eller som underställts vattendomstolens prövning. Till aktförvarare i dylika mål skall översändas ett exemplar av besvärshandlingarna samt av inkomna förklaringar och påminnelser. Om översändande till aktförvararen av andra handlingar i dylika mål gäller detsamma som i fråga om ansökningsmålen.

Riksdagen
1928.

I en vid 1928 års riksdag inom första kammaren väckt motion, nr 209, gjordes gällande, att erfarenheten visat, att det för ortsbefolkningen vore av vikt, att jämväl andra handlingar och underrättelser än de, varom i gällande lag föreskrivits, meddelades aktförvarare. Det vore enligt motionärens mening ej tillfyllest, att endast de handlingar, som ingåves under den förberedande skriftväxlingen, tillställdes aktförvarare. Det vore av lika stort behov påkallat, att jämväl avskrift av de handlingar, som ingåves vid de muntliga rättsförhandlingarna, funnes tillgänglig hos denne. Motionären yrkade därför, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av förslag till ändring i vattenlagen för tillgodoseende av omförmälda önskemål.

Andra lagutskottet ifrågasatte i sitt utlåtande i ärendet, nr 16, huruvida det icke skulle vara av betydelse för parterna att utöver de av motionären nämnda handlingar hava tillgång även till vattendomstolens protokoll, särskilt i de fall, då målet för fortsatt handläggning uppsköttes till ett senare rättegångstillfälle. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande behovet och lämpligheten av ändringar i vattenlagen i syfte att göra handlingar i vattenmål i större utsträckning än vad för närvarande föreskrevs lätt tillgängliga för parterna, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Denna hemställan bifölls av båda kamrarna (riksdagens skrivelse nr 54).

Vattenrätts-
domarna och
vattenöver-
domstolen.

Över riksdagens skrivelse hava yttranden inforrats från rikets vattenrättsdomare samt vattenöverdomstolen.

Bland *vattenrättsdomarna* råda olika meningar om behovet och lämpligheten av den föreslagna reformen.

Vattenrättsdomaren i *Söderbygdens vattendomstol* avstyrker förslaget under anförande av i huvudsak följande:

Vid *Söderbygdens vattendomstol* översändes för närvarande till aktförvararen alla skrifter som inkomme från parterna till vattenrättsdomaren under den förberedande skriftväxlingen även om de innehölle allenast ersättningsyrkanden. Däremot översändes icke vid vattendomstolens sammanträde ingivna skrifter och ej heller det därvid förda protokollet. Enligt vattenrättsdomarens förmenande inträdde målet i och med den muntliga förhandlingen i ett nytt skede och bleve mera likartat med ett vanligt rättegångsmål. Genom att till aktförvararen översända jämväl vattendomstolens protokoll och avskrift av till protokollet hörande bilagor skulle man bereda parterna i vattenmål en större förmån än som betingades av förhållandena och en förmån utöver den, som parter i vanliga rättegångsmål komme i åtnjutande av. Något verkligt behov av ändring i nu gällande bestämmelser föreläge ej heller, då protokollsbilagorna i allmänhet icke vore av mera allmänt intresse.

Vattenrättsdomaren i *Österbygdens vattendomstol* anser uppenbart, att behov ej föreligger att hos aktförvararen tillhandahålla vid vattendomstolens sammanträden av andra sakägare än sökanden ingivna handlingar, och finner tveksamt om överlämnande till aktförvararen av de av sökanden ingivna handlingarna vore av praktisk betydelse.

Den ordinarie vattenrättsdomaren i *Västerbygdens vattendomstol* tillstyrker förslaget samt anför:

De allmänna grunderna för processen vid vattendomstolarna och för därmed sammanhängande aktbildningssystem föranledde därtill, att alla handlingar i målet, vilka kunde vara av betydelse för tillvaratagande av de parTERS rätt, vilka icke stode som sökande eller klagande hos vattendomstolen, borde utställas till dessa parTERS granskning hos aktförvararen. Goda skäl talade för en sådan tillämpning av redan nu gällande stadganden, att alla handlingar och protokoll, som tillfördes akten, också tillställdes aktförvararen. Vid *Västerbygdens vattendomstol* hade bestämmelserna också alltid tillämpats på detta sätt. Om tillämpningen vid alla vattendomstolarna överensstämt härmed, skulle ingen lagändring varit behöflig, men då så icke syntes vara fallet tillstyrkte vattenrättsdomaren en dylik.

Även den särskilda vattenrättsdomaren i *Västerbygdens vattendomstol* anser, att alla handlingar, som tillföras akten, böra översändas till aktförvararen och tillstyrker därför ändring i nuvarande bestämmelser.

Vattenrättsdomaren i *Mellanbygdens vattendomstol* anser nuvarande bestämmelser tillfredsställande blott de tolkas såsom ändamålet med handlingars tillhandahållande åt part hos aktförvarare praktiskt och med logisk nödvändighet kräver och sålunda till aktförvararen översändas alla före vattendomstolens slutsammanträde inkomna handlingar, som kunna hava något intresse för sakägarna, ävensom, i de fall då mål uppskjutes, protokoll från tidigare sammanträde.

Vattenrättsdomaren i *Norrbygdens vattendomstol* anser de i motionen framställda önskemålen böra i viss mån tillmötesgå, men därav följer, enligt hans mening, icke att en lagändring i sådant syfte bör vidtagas, då det intresse, varom här vore fråga, borde kunna tillgodoses genom en överenskommelse mellan rikets vattenrättsdomare.

Vattenöverdomstolen anser skäl föreligga för omarbetning av nu ifrågasatt bestäm-
melser i syfte att dessas tillämplighetsområde utvidgas. I sitt utlåtande anför vattenöverdomstolen härom:

Att lagstiftaren icke velat föreskriva, att samtliga handlingar i vattenmål skulle tillhandahållas hos aktförvarare, utan givit bestämmelserna den begränsning som skett, torde berott på hänsyn dels till vattendomstolarnas arbetsbörda, dels ock till de betydande kostnader för sökandena, som en sådan allmän föreskrift skulle medföra. Sist omnämnda hänsyn vore för visso väl värda beaktande. Arbetet med mångfaldigande av alla handlingarna i vattenmål skulle särskilt i vidlyftigare mål, där kanske ett flertal aktförvarare utsåges, bliva mycket betydande och säkerligen verka betungande på de redan av en stor arbetsbörda belastade vattendomstolskanslierna; och givet vore dessutom, att sökandena i vattenmål ägde anspråk på att deras kostnader för vattenmålsförfarandet icke bleve onödigt uppdrivna. Likväl kunde man, enligt vattenöverdomstolens mening, med fog ifrågasätta, huruvida icke nu ifrågasatt bestäm-
melser erhållit en alltför begränsad räckvidd. De anmärkningar däremot, på vilka motionen byggde, kunde icke anses sakna berättigande. Det måste nämligen erkännas, att det aktmaterial, som med en strikt tillämpning av bestämmelserna ifråga genom aktförvararna tillhandahölls de enskilda sakägarna, icke vore tillräckligt för att de skulle kunna på grundval därav utföra sin talan och bevaka sin rätt. Också hade samtliga landets vattendom-

stolar sett sig föranlåtna att, om än i olika omfattning, i praktiken utvidga tillämplighetsområdet för lagbestämmelserna. Då härtill komme, att det syntes önskvärt, att förfaringssättet vid bestämmelsernas tillämpning bleve i möjligaste mån ensartat för hela landet, ansåge vattenöverdomstolen skäl föreligga för en omarbetning av hithörande bestämmelser i syfte att dessas tillämplighetsområde utvidgades.

En sådan omarbetning syntes böra inriktas därpå, att enskild sakägare erhöles tillgång till fullständigt material för bevakande av sin rätt icke blott vid utförandet av sin talan vid vattendomstolen utan även för prövningen av spörsmålet, huruvida för honom föreläge skäl för fullföljd till högre rätt.

En tillämpning av denna grundsats skulle för ansökningsmålens del medföra den allmänna regeln, att aktmaterialiet hos aktförvararna komme att omfatta — förutom de handlingar, som ingivits av sökanden, samt sådana av andra parter än sökanden ingivna handlingar, vilka avsåges i 11 kapitlet 38 § vattenlagen — alla vattendomstolens och vattenrättsdomarens kungörelser och resolutioner, vattendomstolens protokoll och utslag, protokoll från förrättningar enligt 11 kapitlet 45 § vattenlagen samt övrig utredning, som genom vattendomstolens försorg förebragts i målet (däribland vattenrättsingenjörernas promemorior och fiskerisakkunnigas utlåtanden).

På en punkt syntes man emellertid böra gå ett steg längre än som följde av den här gjorda uppräknningen. Och även vissa inskränkande bestämmelser torde härvid vara på sin plats.

Av andra sakägare än sökanden ingivna handlingar kunde även för andra fall än där de innehölle 'invändning mot ifrågasatt företags omfattning eller mot tillämnad vattenbyggnads konstruktion eller mot eljest föreslagen anordning', vara av intresse för annan sakägare än ingivaren och sökanden. (Såsom exempel härpå kunde anföras skrifter innefattande ersättningsanspråk, som, där de befundes grundade, kunde sätta hela företags tillåtlighet i fråga). Där så prövades uppenbarligen vara fallet, torde även en dylik handling böra tillföras aktförvaret. Å andra sidan syntes en dylik åtgärd icke påkallad beträffande en sådan av sökanden ingiven handling, vilken blott innefattade bemötande av annan eller andra sakägares till aktförvarare icke remitterade skrifter.

Emellertid borde, enligt vattenöverdomstolens åsikt, ett ytterligare undantag kunna göras från den ovan uppställda huvudregeln. Det förekomme understundom i vattenmål, att handlingar ingåves, vilka kunde vara av betydelse för enskilda sakägare, men som vore av sådan vidlyftighet eller eljest av sådan beskaffenhet, att deras kopiering skulle kräva arbete och kostnader, vilka icke skulle motsvaras av nyttan av tillgång till dem för de enskilda sakägarna. (Exempel härå: vidlyftiga protokoll i andra mål, skifteshandlingar, kartor och dylikt). Med hänsyn härtill borde stadgas, att vattenrättsdomaren skulle äga befogenhet att, när skäl av angivna slag föreläge, besluta, att handlingar av sådan beskaffenhet skulle undantagas från aktförvaret och endast biläggas vattendomstolens akt i målet. I sådant fall borde emellertid vattenrättsdomarens beslut i ämnet tillsändas aktförvararen, på det att parterna därigenom måtte erhålla anvisning att, därest de så önskade, taga del av handlingarna å vattendomstolens kansli. (En bestämmelse av liknande innebörd finnes för stämningssmål i 11 kapitlet 75 § vattenlagen).

Beträffande andra underställnings- och besvärsmål än torrläggningssmål, däri talan om tvångsdelaktighet i företaget förekomme, torde i tillämpliga delar böra meddelas samma bestämmelser som i fråga om ansökningsmålen. Vidkommande slutligen torrläggningssmål med tvångsdelaktighet torde syftet med de här behandlade bestämmelserna bjuda, att alla handlingar i sådant mål — allenast med den nyss ifrågasatta inskränkningen i avseende å handlingar av särskild vidlyftighet — tillfördes aktförvaret. I sådana mål berördes nämligen

alla samfällighetsdelägares intresse av varje fråga, som anginge företagens omfattning, enskild delägares delaktighet eller kostnad, som skulle bäras av företaget.

Då det enligt nu gällande bestämmelser åläge sökanden att bekosta erforderligt antal avskrifter av inkomna erinringsskrifter, ansåge vattenöverdomstolen det vara konsekvent att låta sökanden vidkännas kostnaden för de avskrifter av protokollsbilagor, som bleve erforderliga för att möjliggöra deras översändande till aktförvararen. Kostnaden för den avskrift av vattendomstolens protokoll, som skulle tillställas aktförvararen, syntes däremot, i likhet med vad som för närvarande gällde beträffande utslaget, icke böra drabba sökanden respektive klaganden, helst som en dylik avskrift lätt kunde göras samtidigt med utskrivande av det protokollsutdrag, som sökanden respektive klaganden vore skyldig att utlösa. För de fall, då ett mål hos vattendomstolen handlades vid mer än ett sammanträde med parterna, kunde en föreskrift där om att protokollet med tillhörande bilagor skulle tillställas aktförvararen viss bestämd tid efter sammanträdet lätt verka förryckande på arbetet vid vattendomstolarna, och det torde därför i stället böra föreskrivas, att översändandet av protokollet med bilagor skulle ske så tidigt, att handlingarna funnes hos aktförvararen tillgängliga viss tid, exempelvis 14 dagar, före påföljande sammanträde. Om målet handlades vid allenast ett sammanträde, syntes översändandet till aktförvararen icke behöva ske förrän samtidigt med översändandet av vattendomstolens utslag. Samma förhållande borde, därest målet handlagts vid flera tillfällen, gälla beträffande protokollet för sista sammanträdet före utslaget.

I detta sammanhang ville vattenöverdomstolen erinra om bestämmelsen i 11 kapitlet 65 § vattenlagen, att det åläge sökanden, ändå att hans talan bifölles, att gottgöra motpart sådana kostnader å målet, som prövades hava varit nödiga för tillvaratagande av hans rätt. Då enligt nu gällande bestämmelser vattendomstolens protokoll icke behöfde översändas till aktförvararen, torde sökanden sålunda i allmänhet vara pliktig att ersätta motpart kostnaden för utskrift av protokollet. Meddelades nu en föreskrift att vattendomstolens protokoll skulle översändas till aktförvararen, torde det i åtskilliga fall kunna ifrågasättas, huruvida den kostnad en motpart till sökande, som ändock begärde särskild utskrift av protokollet, därigenom finge vidkännas, kunde sägas hava varit nödig för tillvaratagande av hans rätt. I många fall vore det ofta tillräckligt för honom att hos aktförvararen kunna taga del av protokollet, men stundom kunde förhållandena givetvis vara sådana, att särskild protokollutskrift för honom vore av behovet påkallad, särskilt om han vore mera avlägset boende från aktförvararen. Att stadga en ovillkorlig rätt för part att av sökanden erhålla gottgörelse för kostnaden för protokollutskrift syntes uppenbarligen icke böra ifrågakomma. Vattenöverdomstolen ansåge sålunda nuvarande bestämmelser i ifrågavarande hänseende böra bibehållas oförändrade. Detta komme emellertid givetvis att påkalla en strängare prövning än för närvarande ifrågakomme av frågan, om särskild protokollutskrift för sökandes motpart kunde hava varit nödig för tillvaratagande av hans rätt.

Såsom framgår av vad nu anförts hava några anmärkningar icke framställts rörande den omfattning, i vilken den domstolsbehandlingen föregående skriftväxlingen tillhandahålles genom aktförvararen. Med hänsyn härtill torde något fullständigande i denna del av de i vattenlagen upptagna bestämmelserna om handlingars översändande icke vara erforderligt. Däremot torde, såsom andra lagutskottet framhållit, ifrågavarande bestämmelser vara mindre till-

*Departements-
chefen.*

fredsställande så till vida som de icke innehålla någon skyldighet för vattenrättsdomaren att till aktförvarare översända domstolens protokoll jämte därtill hörande, vid vattendomstolens sammanträde ingivna handlingar. Uppenbarligen kunna jämväl ifrågavarande protokoll och handlingar vara av stort intresse för parterna, ej minst i fall, då målet uppskjutes för förnyad handläggning. Men även då utslag i målet meddelas, kan det vara av betydelse för parterna att erhålla kännedom om deras innehåll särskilt för avgörande av frågan, huruvida skäl föreligger för fullföljd av talan till högre rätt. Ändring i vattenlagen synes mig därför böra vidtagas i syfte att tillförsäkra sakägarna tillgång hos aktförvarare jämväl av vattendomstolens protokoll samt vid vattendomstolens sammanträden ingivna handlingar. Det kunde ifrågasättas, om behov föreligger att till aktförvararen översända alla till vattendomstolen ingivna handlingar. En del skrifter angående ersättningsfrågor, som endast röra viss sakägare, sakna otvivelaktigt mera allmänt intresse. Tillräckliga skäl torde dock icke förefinnas att meddela bestämmelse om undantagande av sådana handlingar. Avskrift av dem måste i allt fall verkställas för renovation av akten, och därvid kan avskrift utan nämnvärd kostnad erhållas jämväl åt aktförvararen. Av samma skäl torde något undantag icke böra göras för handlingar — även om de äro av vidlyftigare beskaffenhet — som med hänsyn till sin betydelse anses böra införlivas med akten. Uppenbarligen böra däremot icke sådana handlingar som skifteskartor och lantmäterihandlingar översändas. Handlingar av detta slag ingivas icke till vattendomstolen för att jämlikt 11 kap. 73 § vattenlagen biläggas akten utan åberopas allenast för styrkande av viss uppgift eller i annat liknande syfte. Om vad sålunda är av betydelse i målet sker särskild anteckning i protokollet, varefter handlingarna återställas till vederbörande.

Bestämmelser angående nu ifrågavarande handlingars tillhandahållande torde upptagas i 11 kap. 59 § vattenlagen, som genom hänvisning i 92 § samma kap. är tillämplig jämväl å besvär- och underställningsmål.

Beträffande den tid, inom vilken protokoll med därtill hörande handlingar skola översändas till aktförvararen, torde böra gälla vad som är föreskrivet för parts rätt att utbekomma expedition i vattenmål. Därest denna regel göres tillämplig jämväl å vattendomstols utslag, bör den i 59 § därutinnan meddelade bestämmelsen uteslutas. Visserligen föreligger mellan sistnämnda bestämmelse och stadgandet i 16 § i förordningen om expeditionslösen en avvikelse så till vida, att enligt 59 § utslaget först inom loppet av åtta dagar behöver översändas, medan stadgandet i lösenförordningen medför, att utslag, som ej muntligen avkunnas, omedelbart efter meddelandet skall expedieras till aktförvararen. Någon olägenhet härav torde dock knappast komma att uppstå.

Av den föreslagna utvidgningen angående handlingars tillhandahållande hos aktförvarare påkallas vissa följdändringar i 11 kap. 32 och 87 §§.»

Föredraganden uppläser härefter förslag till *lag om ändring i vissa delar av vattenlagen* av den lydelse, bilaga¹ till detta protokoll utvisar, samt hemställer,

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Axel Wennerholm.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 29 februari 1932.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden CHRISTIANSSON,
EDELSTAM,
STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 19 februari 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i vissa delar av vattenlagen*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren Per von Ehrenheim.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 29 februari 1932.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över det den 19 februari 1932 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändring i vissa delar av vattenlagen*.

Föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.